

Actueel: *Vanuit het bestuur*

Terugblik op ons 40-jarig jubileum

Op 20 november vierden wij ons 40-jarig jubileum in het Nationaal Archief in Den Haag. Een zeer bijzondere dag. Het bezoek van prinses Beatrix, burgemeester Jan van Zanen van Den Haag en Willie de Zoete, loco commissaris van de Koning in Zuid-Holland en de gesprekken die donateurs met hen konden voeren, hebben diepe indruk gemaakt.

De verkorte versie van de theatervoorstelling 'Graven' met een prachtig optreden van Greg Nottrot en ontroerend pianospel van Maxime Snaterse maakte diepe indruk.

Ook de lezingen en gesprekken tijdens het symposium, de forumdiscussie en de informele ontmoetingen hebben velen geraakt. Een dag om nooit te vergeten! In dit nummer impressies, reacties en foto's.

Jubileumboek

We zijn heel trots op ons jubileumboek, een coproductie van diverse schrijvers en donateurs. Op 20 november is het eerste exemplaar van dit boek aangeboden aan prinses Beatrix en hebben alle aanwezigen op deze dag een exemplaar meenemen. Er is nog een deel van de oplage beschikbaar.

Als u het boek wilt bestellen, ontvangt u een exemplaar thuis na overmaking van €17,- op het rekeningnummer van onze penningmeester. Vergeet niet tegelijkertijd een mail naar het secretariaat te sturen met uw adresgegevens en bericht dat u het bedrag heeft overgemaakt. U krijgt het vervolgens thuis gestuurd.

Toekomst Herkenning

Het bestuur is ook tijdens Coronatijd actief geweest, we overlegden regelmatig via Microsoft Teams en kwamen 26 juni jl. weer voor het eerst live bij elkaar. Het denken over de toekomst van Herkenning gaat door, we merken dat er enthousiasme is bij donateurs om zich in te zetten voor Herkenning. Na het jubileum vertellen we u daar meer over.

Wij zijn er voor u - juist nu!

In deze bijzondere tijd, waarin we elkaar sporadisch zien, heeft u misschien behoefte aan contact met een lotgenoot, als donateur kunt u altijd onze hulplijn bellen voor een gesprek: 0633057003.

Cuny Holthuis-Buve legt bestuurstaken neer

Na een periode van 16 jaar voorzitterschap, heeft onze voorzitter Cuny Holthuis-Buve enige tijd terug aangekondigd haar voorzittersrol te willen neerleggen. Cuny heeft zich in deze 16 jaar met hart en ziel ingezet voor Herkenning en voor de belangen van 'KFO'. In haar bijdrage aan het jubileumboek gaat zij in op wat er bereikt is na 40 jaar Herkenning en geeft zij haar visie op wat verder nodig is in de komende tijd.

In een bijdrage aan dit Bulletin neemt Cuny afscheid van haar voorzittersrol. We zijn Cuny zeer erkentelijk voor haar inzet in deze 16 jaar en hopen van harte dat zij bij ons betrokken blijft in een andere rol.

Lenie Degen heeft als waarnemend voorzitter het stokje overgenomen.

In het nieuwe jaar wordt verder gesproken over de bestuurssamenstelling en over de bestuurs portefeuilles waarop versterking nodig is.

Onze website

Op onze website vindt u de meest recente aankondigingen van interessante bijeenkomsten, oproepen, boekuitgaven en documentaires.

Reacties en bijdragen van harte welkom

Wij kijken uit naar uw bijdrage of aankondiging! Neemt u dan vooral contact op met secretariaat@werkgroepherkenning.nl of met onze websitebeheerder.

Het bestuur

Wij wensen u warme feestdagen en kijken ernaar uit om elkaar weer te ontmoeten in 2022!

In dit nummer

Impressies Jubileumviering 20 november

Foto's Jubileumviering

Cuny Holthuis-Buve neemt afscheid

Boekrecensies

Workshop Fedia Jacobs Van 'daar' naar 'nu'

Symposium Beladen archieven Online

2021: Afronding van een bewogen jaar

door Lenie Degen

Helaas zijn er dit jaar door Corona géén contactmiddagen geweest. Het is en was een gemis om elkaar zo weinig of niet te zien en te spreken. Ook zijn door onze donateurs door alle geldende beperkingen haast geen gastlessen geven.

Als bestuur hebben wij het afgelopen jaar 2021 met elkaar veel overleg gehad, soms een live ontmoeting maar merendeels online via Teams. Er is veel werk verzet voor ons 40-jarig jubileum en het eindresultaat mag er wezen. Geen donateursdag maar een geweldig mooie, indrukwekkende en betekenisvolle Jubileum dag.

Met als hoogtepunt een eervol bezoek van Prinses Beatrix. Met dit bezoek maakte de prinses aan ons, als groep én als mens, een heel mooi gebaar van interesse en haar oprechte aandacht. Haar aanwezigheid was voor ons als groep én als mens een vorm van Erkenning waar wij heel erg blij mee zijn

Prinses Beatrix haar ondersteunende uitspraak bij het rondetafelgesprek was: *“Openheid, blijven doorgaan met openheid!”*. Dat was inspirerend en hoopvol om dit van haar te horen, Laten wij dit ter harte nemen en met elkaar de komende jaren, naar verder openheid streven.

Jubileumboek 'Ik zag de maan op een steeltje staan'

Samenstelling en redactie: Rosanne Buis
Fotografie en beeld omslag: Hans Janssen

Dan ons prachtige Jubileumboek, waarvan ik het eerste exemplaar aan Prinses Beatrix mocht overhandigen. Wij zijn bijzonder trots op dit bijzondere boek! Wat een prachtige vormgeving en een indrukwekkende inhoud. Er is heel veel tijd en zorg besteed aan dit gezamenlijke project; een coproductie van schrijvers en donateurs met bijzondere interviews. Wij bevelen u dit boek ook van harte aan om te lezen.

Gevoed met veel inspiratie van deze bijzondere dag én met al uw positieve reacties gaan wij hoopvol plannen maken voor onze toekomst. Wij hebben in een korte tijd veel aanmeldingen mogen ontvangen van nieuwe donateurs. De media-aandacht heeft er voor gezorgd dat er in de afgelopen tijd op de telefonische hulplijn heel veel verzoeken zijn gekomen.

De huidige gespreksgroep maakt goede voortgang in herkenning geven en erkenning krijgen. In dit bulletin staat een oproep of er belangstelling is voor een nieuwe landelijke gespreksgroep.

In januari organiseert het bestuur een brainstormsessie; hoe wij verder willen gaan met welke thema's en welke activiteiten. Uiteraard zullen wij u hierover informeren en met u in gesprek gaan.

Psychiater en donateur Coen Blom heeft aangeboden om familie opstellingen te willen doen met onze donateurs. Psychiater Fedia Jacobs, van Joodse afkomst, wil ook weer een workshop geven.

Er is een vacature in het bestuur ontstaan door het vertrek van Frans ten Veen als website beheerder. Michael Schuling gaat Frans opvolgen.

Onze voorzitter Cuny Holthuis-Buve heeft in juni 2021 aangekondigd als voorzitter terug te treden. Zij heeft grote verdiensten voor Herkenning gehad. 16 jaar is zij onze voorzitter geweest. Hierbij spreken wij onze dank uit aan Cuny voor al haar inzet als voorzitter en al haar werk voor ons secretariaat. De komende periode neem ik haar taken als voorzitter over.

Wij gaan als bestuur nieuwe mensen zoeken voor het voorzitterschap, het secretariaat én mogelijk nog andere nieuwe functies. Ook de telefonische hulplijn willen wij graag uitbreiden met nieuwe mensen.

In januari gaan wij onze tweede brainstormsessie houden met een groep mensen over de toekomst van Herkenning. Door alle media-aandacht voor ons jubileum en het bezoek van prinses Beatrix is er voor onze organisatie veel aandacht geweest. Er zijn vele nieuwe donateurs bij gekomen en ook enkele nieuwe mensen die iets voor Herkenning willen gaan doen.

Wij kijken uit naar een hoopvol nieuw jaar met meer openheid en hopen u allen weer te zien op onze contactmiddagen of donateursdag.

Lenie Degen, waarnemend voorzitter

Afscheid

Na 16 jaar voorzitter te zijn geweest en na ons 40 jarig jubileum, is het tijd om dit aan anderen over te laten. Een jongere generatie gaat het stokje nu overnemen en ik wil me nu gaan richten op andere dingen in het leven.

Toen ik eind 2005 waarnemend voorzitter werd, was Herkenning net weer heropgericht. In 2002 dacht het vorige bestuur dat er geen behoefte meer zou zijn aan een werkgroep die de belangen van kinderen van 'foute ouders' behartigde. Een aantal donateurs was het daar niet mee eens, zij merkten dat er nog veel onverwerkt verleden was bij de kinderen, maar ook in de samenleving.

Cuny Holthuis-Buve

Een enquête die het Historisch Nieuwsblad in samenwerking met Herkenning had uitgeschreven onder de donateurs, liet zien dat het grootste deel van de kinderen van foute ouders langdurige gevolgen hadden ondervonden. Verder onderzoek was geboden en het was belangrijk dat Herkenning daarom als belangenbehartiger zou blijven bestaan.

Ik was al sinds de oprichting in 1981 donateur en een paar keer bij een bijeenkomst geweest.

Maar het gezinsleven en mijn werk eisten in die tijd mijn energie op. Pas na mijn pensionering had ik tijd om me aan taken voor Herkenning te wijden. Ik schreef wat recensies voor het Bulletin en kwam uiteindelijk in het bestuur.

In die 16 jaar is er veel gebeurd en het zijn zeer intensieve jaren geweest. Om een paar punten te noemen: het onderzoek naar de Erfenissen van de Collaboratie door het NIOD, waar we als Herkenning graag medewerking aan wilden verlenen. Maar veel is helaas nog niet onderzocht en dat zal dus alsnog moeten gebeuren. In het jubileumboek heb ik een aantal onderwerpen genoemd waar nog dringend onderzoek naar gedaan zou moeten worden.

Een zeer intensief programma was het opzetten van het Open Archief, een website met verhalen van Kinderen van foute ouders. De financiering, het motiveren van mensen om hun verhaal te schrijven of te vertellen, het was een heel karwei. Nu staat het als Verhalenarchief op de website van het Nationaal Archief en heeft wel weer renovatie. En tenslotte hebben we er ook een mooi boek aan overgehouden, Kinderen van foute ouders. Hun verhaal, geschreven door Chris van der Heijden.

Met het Nationaal Archief heb ik door de jaren heen ook veel overleg gehad, vooral nadat in 2011 tot een verbod op kopiëren werd besloten. Velen zijn hierdoor gedupeerd, een troostprijs die ik er tenslotte heb uitgesleept is dat het in bijzondere gevallen nog mogelijk is om een kopie te krijgen! En straks gaan ook nog de CABR dossiers open, werk aan de winkel dus! Het is gelukt om een groot deel van het archief van Herkenning bij het Nationaal Archief onder te brengen, zodat het bewaard blijft voor onderzoek. De actie om excuses voor de behandeling van de zg. Moffenmeiden te krijgen was ook zo'n tijd slurpende zaak. Ook dit onderwerp zal weer nieuw leven moeten worden ingeblazen, een nieuw kabinet biedt misschien weer kansen.

En niet te vergeten de vele verzoeken om informatie, om mee te werken aan onderzoeken, scripties werkstukken, films en programma's. De zeer vele boeken die we toegestuurd kregen, laten zien dat de behoefte om te getuigen en te onderzoeken bij onze doelgroep enorm is. En dan graag nog een recensie schrijven erover, dat vind ik nog steeds heel leuk.

Samen met Gonda Scheffel heb ik van 2005 tot 2015 vele jaren heel prettig samengewerkt aan- toen nog- het Bulletin. Daarna werd het een NieuwsBulletin en deed ik het samen met Rosanne Buis.

Voorzitten doe je niet alleen, je hebt een bestuur nodig dat samen met je optrekt. Dat was in die jaren zeker het geval en ik dank alle bestuursleden die daaraan hebben bijgedragen.

Herkenning staat stevig op de kaart, dat heeft het jubileum wel laten zien.

Er zijn veel donateurs waar ik een band mee heb opgebouwd in de afgelopen jaren, en die ik graag dank voor de samenwerking en het vertrouwen.

Maar ik verdwijn niet van de aardbodem, er zijn nog de contactmiddagen en ik zal zeker nog wel eens van me laten horen. Herkenning was een deel van mijn leven en dat verdwijnt niet ineens.

Ik wens iedereen het allerbeste en wie weet ergens tot ziens!

Cuny Holthuis-Buve

Openingsspeech 40-jarig Jubileum door Lenie Degen

*Goedemorgen allemaal,
Ik zal mij eerst even voorstellen, want niet iedereen weet wie ik ben. Mijn naam is Lenie Degen, Ik ben bestuurslid van Stichting Werkgroep Herkenning en momenteel waarnemend voorzitter. Onze voorzitter Mevr. Cuny Holthuis-Buve is i.v.m. familie omstandigheden verhinderd. Vandaag zal ik als waarnemend voorzitter deze taak op mij nemen.*

*Hierbij heet ik iedereen, al onze donateurs, de sprekers, de theatergroep, namens het bestuur van Stichting Werkgroep Herkenning van Harte Welkom. Wegens corona, het gemis van elkaar live te kunnen ontmoeten en het missen van onze contactmiddagen is het nu extra fijn elkaar weer te kunnen zien en spreken.
En juist vandaag op déze plek, in het Nationaal Archief waar velen van ons op zoek gaan naar de juiste feiten van onze pijnlijke erfenis van onze familie geschiedenis. Vandaag is het dus een Historisch moment: 'Veertig jaar, Stichting Werkgroep Herkenning'. Dit gaan wij met u samen vieren, met een mooi afwisselend én betekenisvol programma.*

Wat gaat deze feestelijke dag u brengen? Wij zijn hier vandaag niet zomaar bij elkaar. Onze vrijwilligers organisatie SWH bestaat 40 jaar, omdat vele vrijwilligers zich jaren lang hebben ingezet. Heel veel dank aan ál déze voorgangers, mede door jullie, is dit voor ons allemaal mogelijk gemaakt en bestaan wij nu al 40 jaar!! Vandaag willen wij samen met u kijken : 'Waar zijn wij Nu en Hoe nu verder'?

Waar zijn wij nu? Dit is Wat en Wie wij zijn : Een vrijwilligers organisatie met ruim 200 donateurs, binnen Nederland en in het buitenland, met een bestuur én tal van vrijwilligers. Wij werken samen met andere organisaties zoals van het Nationaal Archief de afdeling Centraal Archief voor de Bijzondere Rechtspleging waar de dossiers liggen van de Nederlanders die tijdens de tweede wereld oorlog de kant van de bezetter kozen. Veel kinderen van zg. "foute ouders" bestuderen deze dossiers om het verhaal van hun ouders duidelijk te krijgen. Het aantal verzoeken hiervoor is ieder jaar groter.

*Wij werken samen met ARQ, Het Nationaal Psychotrauma Centrum in Diemen, Met de Heer Onno Sinke beleidsadviseur én onderzoeker onder andere, voor méér aandacht voor Ouder worden mét de oorlog.
Wij werken samen met de Polikliniek van ARQ Centrum '45 uit Oegstgeest. Als Stichting Werkgroep Herkenning hebben wij een aanzet kunnen geven voor een pilot groepstherapie. Therapeuten Mevr. Joy Oonk en Mevr. Joke van Bokkem zullen vanmiddag hier over spreken.*

Wij werken ook samen met de heer Fedia Jacobs, Psychiater van het Sinai Centrum Amsterdam. Wij hebben twee maal in een workshop kennis kunnen maken met zijn methodiek 'Van Daar naar nu', voor een beter contact tussen slachtoffers en hun naasten.

Wij werkten mee aan Voorlichting door middel van een samenwerkingsproject met Avans Hoge School in Den Bosch én het Expertise Centrum Kind, waar wij een bijdrage leverden met verschillende meedenksessies. Door het delen van onze ervaringen én zo een bijdrage te leveren aan kinderen met een ouder in detentie.

Wij werken aan Educatie: Doordat onze donateurs landelijk actief zijn in het geven van gastlessen in alle soorten van onderwijs Via het Landelijk Steunpunt Gast sprekers verbonden aan het Herinneringscentrum Westerbork, ondersteund door de bij ons zeer gewaardeerde coördinator dhr. Sipke Witteveen.

Aan Educatie werkten ook donateurs mee. Denk hierbij aan de vele verzoeken van journalisten voor interviews in diverse magazines, interviews in kranten en documentaires. Verzoeken van studenten voor scripties; deze werkstukken zijn gepubliceerd op onze website.

Aan Educatie is In 2020 een lesbrieff ontwikkeld door bestuurslid Rosanne Buis met medewerking van het Comité 4 en 5 mei, voor het voortgezet onderwijs getiteld 'Op 5 mei 1945 was het niet voor iedereen feest'. Door vele donateurs zijn er de afgelopen jaren diverse boeken geschreven. Alle titels zijn op onze website vindbaar.

Dit is wat wij doen: Wij houden drie keer per jaar contactmiddagen mét boekpresentaties, voordrachten, documentaires, over bepaalde thema's waar wij met elkaar in een veilige omgeving kunnen discussiëren. 1x per jaar is er een donateurs dag op deze dag is er tijd genoeg om met elkaar wat uitgebreider te spreken. Dit jaar is er een start gemaakt met een Landelijke Gespreksgroep én zijn twee maal workshops gegeven.

Dan onze Telefonische Hulplijn, waar nog héél véél wordt gebeld. In 2020 hadden wij 150 hulpverlening- én informatie contacten. De eerste keer dat Hulpvragers bellen willen zij heel graag voor het eerst hun pijnlijke familie verhaal delen. De hulpverzoeken gaan meestal over een zoektocht naar de geschiedenis van de ouders én grootouders van kinderen én kleinkinderen.

Er is veel informatie en advies te geven over archieven en over de procedures bij het Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging. Wij verwijzen veelvuldig naar het Nationaal Archief waar de meeste feiten te vinden zijn. Er zijn opvallend veel vragen over de interneringskampen. Wij verwijzen naar vele andere archieven in binnen en buitenland.

Belangenbehartiging doen wij door het geven van informatie over; 'Hoe om te gaan met de geheimen in de familie én het zwijgen daarover'. Ook zijn er vragen over het kaalscheren van de moeders en over het lot van de IS kinderen.

En dan onze druk bezochte actuele website met gemiddeld per jaar 22.000 bezoekers, die ongeveer 55.000 pagina's bezoeken. Op deze manier kunnen wij heel veel mensen wegwijs maken in hun zoektocht. Vier keer per jaar verschijnt Ons Nieuws Bulletin. Ons Internationaal Bulletin wordt al ruim 25 jaar geschreven door Gonda Scheffel-Baars en wordt naar 12 landen digitaal verstuurd.

Wat maakt dat wij nu als SWH nog nodig zijn? Dit blijkt uit de véle telefoontjes, e-mails, de website bezoekers, de animo voor de contactmiddagen, de donateursdagen, de nieuwe gespreksgroep en de workshops. Soms overlijden mensen of willen zij door de leeftijd niet meer bezig zijn met SWH. Gelukkig weten steeds meer kinderen en kleinkinderen ons te vinden. De teller van ons bestand blijft zo rond de 200 donateurs.

Toch is er ook behoefte aan meer onderzoek, bijvoorbeeld naar de naoorlogse rechtstaat situatie in Nederland: Hoe is er met de Rechtspraak over de collaborateurs omgegaan én/of was er sprake van de willekeur? Hoe is er met hun gezin en hun kinderen omgegaan? Wat speelde zich af in de interneringskampen? In de toekomst willen wij hier méér aandacht voor vragen om zo een bredere maatschappelijk discussie op gang brengen.

Als Stichting Werkgroep Herkenning hebben wij U nodig als actieve donateur in de participatie van Herkenning. Mét elkaar, donateurs en bestuur in samenspraak, sámen kunnen wij onder woorden brengen wat ons beweegt. Wij als Stichting Werkgroep Herkenning maken heel graag gebruik van uw ideeën en talenten, zo kunnen wij elkaar versterken. Wij hebben de ambitie, om onze ideeën die wij willen ontwikkelen, meer uit te spreken.

Zoals bijvoorbeeld meer samen te werken met diverse generaties van oorlogsgetroffenen. Zij worstelen met dezelfde thema's van zwijgen, schuld, schaamte én buitensluiten.

Meer donateurs én extra financiële middelen zijn belangrijk om deze doelen te realiseren. Voor de jongeren onder ons, hebben wij plannen om een podcast te linken aan onze website en blogs te ontwikkelen. Wie nog meer ideeën heeft laat het ons weten. Vandáág of later op de email.

Dit is wat wij als bestuur van SWH willen blijven doen, Wij gaan graag samen verder en zullen dit met hart en ziel in de toekomst ook blijven doen.

Ik wens U allemaal één hele fijne, feestelijke, bétekenisvolle dag. Ik geef nu het woord aan Dirk Mulder onze dagvoorzitter.

Reactie Jubileumviering

De vrouw is 83 en kind van...

De man is 87 en kind van...

De vrouw wordt met haar moeder en zusje begin 1940 'voor hun veiligheid' in Canada ondergebracht...

De man wordt met zijn moeder, zuster en broers 'voor hun veiligheid' eind 1944 in Dahlenburg en begin 1945 in Kamp Sellingerbeetse ondergebracht...

De vrouw heeft de lef om met de man uit een gehaat land te trouwen en verliest hem na vele gelukkige jaren...

De man trouwt met de dochter van een machinist die in de oorlog drie scheepsondergangen overleeft en later met de dochter van een man, die als dwangarbeider een hartaandoening krijgt en dit na enige jaren met de dood moet bekopen...

De vrouw moet nu, volgens een bezorgde omgeving, bewaking om zich heen dulden...

De man denkt dat hij nu in vrijheid leeft...

De man treft de vrouw, tot zijn genoegen, bij het herdenkingsfeest t.g.v. het Jubileum '40 Jaar Herkenning' op 20 november 2021 in een zaal van het Nationaal Archief in Den Haag...

Rijswijk, 5 december 2021

Rob Ipenburg

Woord van welkom aan Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Beatrix en uitreiking Jubileumboek door Lenie Degen

Den Haag, 20 november 2021

Goede morgen allemaal,

Helaas kan onze voorzitter Mevrouw Cuny Holthuis-Buve wegens familieomstandigheden hier niet aanwezig zijn. Als waarnemend voorzitter neem ik haar taak vandaag over: Mijn naam is Lenie Degen. Iederéén van Harte welkom alle donateurs op deze jubileum dag, Een speciaal woord van welkom aan onze Eregast, Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Beatrix. Wij zijn heel blij met uw komst, wij hebben allemaal erg uitgekeken naar deze betekenisvolle dag, én uw aanwezigheid. Het maakt onze dag extra feestelijk.

Oók een hartelijk welkom aan loco Commissaris van de Koning Mevrouw de Zoete én de Burgemeester van den Haag, de heer van Zanen. De aanwezige pers heten wij ook van harte welkom. Fijn dat u er bent! Wij vinden het een hele eer dat U Koninklijke Hoogheid, Vandaag, Stichting Werkgroep Herkenning, Op óns Veertig Jarig jubileum bezoekt. En dat U, op déze wijze Speciale aandacht én Interesse in ons werk en in onze donateurs toont. Wat uw komst zo bijzonder maakt, is, dat U vandaag met enkele donateurs in gesprek wilt gaan. Dat gebeurt straks, in de zaal hiernaast op deze verdieping. De Commissaris van de Koning en de Burgemeester van den Haag hebben aan ons laten weten, óók in gesprek te willen gaan met donateurs. Dit vindt beneden plaats.

Als Ik spreek, over Wij én over Donateurs, dan bedoel ik hiermee onze lotgenoten, mensen van diverse leeftijden. Het zijn de kinderen én of kleinkinderen van ouders én grootouders die een politieke keuze hebben gemaakt, mét gróte gevolgen voor de volgende generaties!! Vandaag gaan wij met elkaar in gesprek over: Het Verleden, Heden en onze Toekomst. Bij sommigen van ons is nog altijd sprake van afwijzing. Omdat Zij om hún pijnlijke familieachtergrond, kunnen worden veroordeeld. Ze zijn bang voor afwijzing door hun collega's, burens, vrienden of zelfs de vrienden, van hun kinderen.

Er zijn zowel jongere als oudere donateurs die zich nog steeds, ook al is de oorlog meer dan 75 jaar geleden, Schuldig voelen én niet schuldig zijn!! Vele donateurs worstelen nog stéeds met hun pijnlijke familiegeschiedenis. Zij durven zich niet uit te spreken over hun beladen familiegeschiedenis. Dus wordt er nu nog steeds veel gezwegen.

Er zijn zelfs donateurs die zich genoodzaakt voelen te zwijgen over hun pijnlijke familiegeschiedenis, én heerst

er nog steeds één oorverdovende stilte in veel families!! Zo zitten Wij hier allemaal. Wij voelen ons bij Werkgroep Herkenning thuis. Wij horen erbij. Bij de gelijkgestemden. Bij ons kun je eindelijk zijn, wie je echt bent. Dit geldt dus ook voor mij. Ik ben óók onderdeel van al deze lotgenoten/ donateurs.

Als kleindochter van een NSB-grootvader. Én afkomstig uit een familie mét een Zwijgcultuur. Ik heb het patroon van jarenlang stilzwijgen over mijn grootvader willen én kunnen doorbreken.

Lenie Degen

© SWH/ Frank van Beek

En het maakt mij extra blij, dat ik mij vandáág hierover mag uitspreken!! Vragen die vandaag meer belicht zullen worden zijn: Wat zet ons ertoe aan: Om te blijven Zwijgen? Wat gaat ons helpen Om Van het Stilzigen, meer naar Uitspreken te kunnen gaan? Ik hoop dat uw bezoek, Koninklijke Hoogheid, ertoe bijdraagt, dat er een bredere maatschappelijke discussie op gang komt en de aandacht voor óns werk, wordt vergróót. De media kunnen hierin een belangrijke rol spelen, vandaar dat wij ook héél blij zijn met jullie aanwezigheid!

Vóóordat wij samen gaan kijken naar een bijzondere theater voorstelling, Wil ik overgaan naar een belangrijke toelichting over ons jubileumboek. Het Jubileumboek is uitgekomen ter ere van ons 40 jarig bestaan. Het is samengesteld door donateurs en schrijvers en bevat diverse interviews mét donateurs. De inhoud is van Grote Betekenis! Hans Janssen verzorgde de mooie illustraties én van zijn hand is ook de prachtige buitenkant. Dit heeft een symbolische vormgeving: Én heeft als titel: *'Ik zag de maan op een steeltje staan.'* Dit staat voor: Vertrouwen in het eigen geluid, de eigen verhalen, die er werkelijk toe doen!

Wij zijn zéér verheugd dat wij aan u, Koninklijke Hoogheid, dit 1e exemplaar mogen overhandigen.

De ontvangst

Eindelijk erkenning, of nog niet helemaal?

*Impressie van het 40 jarig Jubileum van Stichting
Werkgroep Herkenning*

door Jeroen Saris

Onderweg naar het Nationaal Archief vroeg ik me af of die plek waar ik nog maar twee jaar geleden het dossier van mijn vader heb geopend en gelezen wel een plek zou kunnen zijn voor een feest, voor de viering van het 40-jarig bestaan van de Werkgroep Herkenning. De komst van prinses Beatrix, de Commissaris van de koningin en de burgemeester van Den Haag, beloofde veel goeds en de andere programma onderdelen ook, maar toch. Hoe feestelijk is het om 75 jaar na de oorlog nog steeds de gevolgen te ondervinden van de oorlog zelf en de miskenning van de overdracht daarvan aan volgende generaties?

Met enige aarzeling ben ik ingegaan op de vraag van het bestuur om een impressie te schrijven van de Jubileumdag. Ik ben immers nog geen jaar betrokken bij de Werkgroep. Gelukkig zag ik bij binnenkomst meteen enkele bekenden uit de praatgroep waaraan ik sinds het voorjaar deelneem. In de opening en toelichting op het programma door Lenie Degen viel voor het eerst die dag het woord 'erkenning'. Het woord dat een hoofdrol zou krijgen gedurende deze dag. Alle betekenissen ervan werden onderzocht: erkenning van het leed dat onschuldige kinderen is aangedaan, erkenning van het onrecht dat is gedaan in de vervolging, willekeur en terreur in de internering, het dagelijkse onrecht in de samenleving, maar ook erkenning van het recht op hulp en ondersteuning, erkenning dat de Staat der Nederlanden nog steeds een ereschuld te vereffenen heeft met deze slachtoffers en erkenning van de rol van de Werkgroep als gelijkwaardige partner in de verwerking van de gevolgen van Tweede Wereldoorlog. Tenslotte ook de erkenning dat het tijd wordt voor excuses van de overheid voor het aangedane onrecht.

Door de aankondiging van de komst van Beatrix en de andere hoogwaardigheidsbekleders waren de verwachtingen vooraf al hoog gespannen. De lezing van Erik Mul van het CABR kreeg daardoor niet helemaal de aandacht die hij verdiende. De wijze waarop in 2025 de openbaarheid van het Nationaal Archief gestalte zal krijgen vraagt uiterste zorgvuldigheid in verband met de privacy van de personen die daarin voorkomen en hun nabestaanden. Een thema dat terecht door de Werkgroep op de agenda is gezet en dat nog veel meer aandacht verdient. Mijn eigen tocht naar het Nationaal Archief ligt nog geen twee jaar achter me. De meeste feiten wist ik wel, maar toen las ik ook mijn vaders pleidooi en schuldbekentenis voor de rechtbank en brief na brief van vrienden die hun vriendschap opzegden, brieven van mijn vader aan mijn moeder gedurende de tijd dat hij als

Landwacht in Oost-Nederland was en tenslotte vanuit zijn detentie waarin hij mijn moeder de nieuwe wereldverhoudingen uiteenzet met het volste vertrouwen dat de VS en UK de Bolsjewisten alsnog zullen verslaan. En dan opeens verandert hij van toon en worden het liefdesverklaringen en bezorgde vragen naar het wel en wee van de kinderen. Ik werd diep geroerd en kon mijn tranen niet binnenhouden. Daarmee wil ik ook maar zeggen: over hoe het 'openbaar maken' vorm moet gaan krijgen, is het laatste woord nog niet gezegd.

Na de ontvangst en de begroeting van de speciale gasten splitsten we ons op in drie groepen, de eerste met Beatrix, de tweede met de bestuurders en de derde ging door op openbaarmaking van de archieven. Het gesprek met de plaatsvervangend Commissaris van de Koning, mevrouw de Zoete en de Burgemeester van Den Haag de heer van Zanen, waar ik zelf aan mocht deelnemen, was buitengewoon open, levendig en interessant. De nieuwe stroom aan familiegeschiedenissen van de laatste tijd waaronder die van Lenie Degen, Herman Schouten en Harry Vogels en de voortdurende stroom aan verhalen op de website van Herkenning toont aan dat de verwerking van de oorlogservaringen in de tweede en derde generatie nog volop gaande is. Dat zou een belangrijke reden moeten zijn om deze verhalen een plaats te geven in het 'nationale verhaal'. Wij spraken met de bestuurders over het belang om het eenzijdige beeld van de oorlog waarin Goed tegenover Kwaad staat met een grijs tussengebied, te vervangen door een veelkleuriger beeld van het verleden.

Op de achterste bank gezet

Schrijvende levensgeschiedenissen werden verteld. Een van ons vertelde over haar bewuste achterstelling op school in de meest letterlijke zin door haar achterin de klas te zetten en nooit een beurt te geven. Maar als de juf vertelt over de oorlog wel naar haar te wijzen. "Dat hebben zij gedaan, zij zijn fout geweest", zei de juf en de hele klas draaide zich om naar de achterste bank. Ze vertelt ook over de moeizame strijd om op eigen kracht alsnog een maatschappelijke rol van betekenis te kunnen vervullen en in vrede en wederzijdse verstandhouding te komen met haar eigen gezin. Een prachtig verhaal, maar hoe zwaar was haar leven en waaraan had ze dat verdiend?

De duistere geschiedenis

Harry Vogels vertelt aan de bestuurders wat hem bewogen heeft tot het schrijven van het boek 'Schaamte en trots in Wassenaar'. Zijn opa was eerst gemeenteraadslid en actief in de RK vakbond en wordt in de dertiger jaren lid van de NSB. De ene oom wordt lid van de Hitlerjugend, de andere strandt als SS-er in Rusland om in '45 gebroken terug te komen. Zijn vader werd met vereende krachten het ouderlijk huis uitgezet. Harry Vogels: "De geschiedenis van zijn familie bleef als een duistere achtergrond in mijn leven hangen tot ik de moed

opvatte om erin te duiken". Zijn openheid is belangrijk omdat deze bijdraagt tot zijn eigen begrip van zijn familie en ook tot inzicht in de samenleving om ons heen.

Haya van Zomeren

Van Zanen noemt uit zijn politieke praktijk (hij heeft er ook over geschreven) het voorbeeld van Haya van Zomeren, het bekende VVD kopstuk uit de zestiger jaren, die deze worsteling ook heeft gehad met een NSB-vader. Ook zij zweeg er liever over tot het moment dat Boer Koekoek haar in de Kamer voor de voeten wierp dat ze lid zou zijn geweest van de NSB-Jeugdstorm. Ze deed hem een proces aan, won dat, maar daarmee stond haar familieverhaal wel in de krant. De VVD heeft haar dat in die tijd niet kwalijk genomen, maar in 2015 wel bezwaren geuit tegen een biografie waarin hierop te uitvoerig zou zijn ingegaan.

Altijd op je hoede

Ik sloot daarbij aan door te vertellen hoe ik als gemeenteraadslid voor de CPN in Amsterdam en later als wethouder aan de ene kant moest voorkomen dat ik mijn 'verzetspartij' voor verrassingen zou zetten door mijn vaders NSB-lidmaatschap te verzwijgen, maar aan de andere kant ook weer op mijn hoede moest zijn voor verrassingsaanvallen van politieke tegenstanders. Zolang de kinderen schuldig worden verklaard vanwege de daden van hun ouders is openheid een groot risico, maar zwijgen ook, want zwijgen wordt opgevat als 'verzwijgen' en daardoor 'onbetrouwbaar', of misschien wel 'chantabel'. Je kan het nooit goed doen als kind van een foute vader.

Tijd voor erkenning

De Commissaris en de burgemeester gaven aan dat wat hun betreft 'de tijd gekomen was voor erkenning' door de overheid van de fouten die gemaakt zijn in het verleden, het onrecht dat onschuldigen is aangedaan, de gevolgen waaronder de naoorlogse generatie(s) nog steeds lijdt en de gemaakte fouten in het verleden.

'Een verhaal dat zijn best heeft gedaan verborgen te blijven'.

Het absolute hoogtepunt van de dag was voor mij de opvoering van het stuk 'Graven' door auteur en acteur Greg Nottrot van het NUT (Nieuw Utrechts Toneel), begeleid door prachtig pianospel van Maxime Snaterse. Zijn oma was een vrouw die zelfs nog boven de 90 jaar op hakken en met opgestoken haar op zondag de familie ontving en piano speelde. Het geheim van Greg's oma kwam voor het eerst aan het licht toen zij als dementerende 97-jarige opeens een naam noemde, Heinrich, die niemand kende. Over wie vertelde ze? over een geliefde? een Duitser? Niemand had er ooit iets over gehoord. Hij kan niet echt bestaan hebben, dachten ze. Ze zal het wel verzonnen hebben, dat heb je met demente ouderen.

Na de oorlog was ze getrouwd, ze had kinderen gekregen en nooit tegen iemand met een woord gerept over haar

'verboden' oorlogsliefde. Tot een tante onderin de klerenkast een doos vond waarin 39 liefdesbrieven aan haar opgeborgen waren. De afzender bleek een Duitse Luftwaffe-officier die in Nederland gelegerd was geweest en ja, hij heette Heinrich. In de voorstelling neemt Nottrot je mee in het geheime leven van oma en de spanning in de familie bij de langzame ontrafeling van het mysterie. Hij voert een spel op waarin verbazing en ongeloof, goed en kwaad, waarheid en geheim, op een onwaarschijnlijk mooie manier door elkaar heen buitelen, terwijl hij toch de draad weet vast te houden.

De dag was toen al helemaal geslaagd. Als met toneel en beeldende kunst het drama van de oorlog beleefbaar en voorstelbaar kan worden gemaakt en niet alleen aan de 'goede' kant helden en slachtoffers kent, maar ook aan de andere kant, dan kan ons verhaal een veel groter publiek aanspreken en bereiken.

Dilemma's in de hulpverlening

De zwijgcultuur, het verzwijgen van het oorlogsleed, het niet kunnen vertellen wat je hebt meegemaakt, je angsten en die van ouders, de agressie die zich naar binnen keert in de vorm van zelfverwijt en schuldgevoel, dat zijn de thema's waar het duo Joy Oonk en Joke van Bokkem over spraken namens ARQ Centrum '45.

Het centrum heeft er lang over gedaan om ook ons als lotgenoten op te vatten die hulp en ondersteuning behoeven bij de verwerking van het oorlogsverleden. Vooral omdat gevreesd werd dat de organisaties van de slachtoffers daar grote bezwaren tegen zouden hebben. In 2017 werd de impasse doorbroken door een enquête te houden onder de cliënten of ze bezwaar zouden hebben als ook onze doelgroep behandeld zou worden in het Centrum. Daaruit bleek dat zij er positief tegenover stonden. Sinds die tijd wordt jaarlijks een kleine groep uit onze kring toegelaten. Er is wel een verwijzing nodig van de huisarts en een diagnose zoals PTSS. Dat riep reacties op bij de aanwezigen. Veel artsen kunnen of willen deze diagnose niet stellen en andersom vond een aantal mensen van onze kant de weg naar de huisarts een ongemakkelijke omweg en aarzelden om de huisarts op dit punt in vertrouwen te nemen.

Uit de reactie Joy en Joke bleek hoe goed ARQ Centrum '45 in staat is het werk met de verschillende doelgroepen te combineren. Dat is erkenning. Hun presentatie sloten zij af met een voorstel dat mij bijzonder aansprak: een Plek van Verzoening te creëren naar het voorbeeld van Columbia. Een daad die op zichzelf al de verschillende groepen bijeen brengt en daardoor bijdraagt aan wederzijds begrip en erkenning.

Het laatste woord was voor Joy Oonk: 'Als je erkenning nastreeft, zoek het dan allereerst bij jezelf en in jezelf. Erkenning van buiten is veel minder urgent dan van binnen'

Herdenking in de eeuw van 'kampen'

Terwijl ik nog in de euforie verkeerde van het optreden van het NUT en droomde van een culturele benadering

die de wonden zou helen en van hulpverleners die zonder onderscheid alle groepen de bijstand zouden geven die zij nodig hadden, begon Rob van der Laarse, buitengewoon hoogleraar op de leerstoel Herdenking, als laatste spreker dit gevoel onverbiddelijk te 'deconstrueren'; de brokken vlogen in de rondte.

We raasden in hoog tempo door de veranderingen in de herdenkingscultuur: eerst was het goed tegen fout, het Heldhaftig Verzet tegenover de Nazi's en NSB'ers. Later kwamen de politieke vertalingen van de naoorlogse Europese politieke verhoudingen in de herdenkingscultuur tot uiting en vervolgens de persoonlijke percepties bij de volgende generatie.

Rob van der Laarse faseerde de naoorlogse verwerking in drieën.

De eerste periode van 1950-1960 waren de jaren van een nationaal, heroïsch herdenken van de gevallen in het verzet tegen de bezetters, het bezweren van de schande van collaboratie en landverraad in het tijdperk van een restauratieperiode, verzuiling en klassenharmonie. Het communistisch verzet werd daarin weggemoffeld, voeg ik dan nog maar even toe.

Wie opgroeide in de tweede periode, de jaren 1960-1970, had weer met een heel ander Nederland te maken, waarin het antifascistisch verzet als het ware op de oorlog werd teruggeprojecteerd.

In de derde periode werd in de herinneringscultuur de bezetting vervangen door de Holocaust als maatstaf van goed en kwaad. Na de val van de Muur werd Auschwitz het negatief ijkpunt van de Europese humanitaire waardengemeenschap, en de erkenning van de Holocaust een ticket voor burgerschap.

Dat was de politieke herinneringscultuur, maar er is ook een meer persoonlijke reconstructie van het familieverleden aan de hand van brieven en verhalen, die zoals in het toneelstuk Graven tot bijzondere verrassingen kunnen leiden.

Van der Laarse waarschuwde ons dit niet te verwarren met geschiedschrijving. 'Herinneringen zijn subjectieve bronnen, en wat kinderen doen met deze overerfde getuigenissen is niet het verleden reconstrueren door de stiltes te lezen, maar de eigen verhouding tot het lang verzwegen familieverleden te reconstrueren.'

De definities van goed en fout en de wijze waarop met de holocaust en de kampen als Westerbork en vooral Auschwitz werd omgegaan, werd telkens aangepast aan de nieuwe verhoudingen.

Een reeks familievetes, verdachtmakingen, politieke en wetenschappelijke vetes hadden ons bespaard kunnen blijven als we ons dit gerealiseerd hadden, maar had dat wel gekund?

Omdat het voor mij nieuw was en zijn presentatie als een sneltrein door het Europese landschap, de geschiedenis, de politieke kampen, de daders en slachtoffers stoof, heb ik afgelopen week zijn inaugurele rede als 'herdenkingshoogleraar' erbij gehaald. Daarin rekent hij af met de 'kitsch' en het propagandistisch gebruik van de

herdenkingscultuur voor het eigen kamp (in de dubbele betekenis), of om het eigen straatje schoon te vegen, en wel door alle partijen van de VS tot de Russen, om van de Duitse Historikerstreit maar niet te spreken.

Ik citeer de slotzin omdat daarin de complexe kern van de herdenkingscultuur geformuleerd wordt. 'Auschwitz' staat, voor heel de Europese erfenis van de eeuw van de kampen, uit de brokstukken waarvan wij in deze complexe tijd van mondialisering en de terugkeer van het eigene, een nieuwe toekomst moeten fabriceren. Dit verplicht ons tot een grotere belangstelling voor waarheidsvinding en authenticiteit om te voorkomen dat onze herinneringen worden verpulverd tot Holocaust fictie. Maar dit vraagt ook om een kritische doordinking van de onderlinge samenhang van Europa's vele catastrofes uit 'de eeuw van uitersten'.

Tot slot een persoonlijke conclusie

Bij alle herdenkingen en bij de vraag om erkenning staan wij voor de vraag: Hoe kunnen we uit brokstukken van de uitersten en de 'kampen', in de diverse betekenissen, een nieuwe toekomst maken? Wat betekent deze diversiteit voor de erkenning waar dit Jubileum van de Werkgroep Herkenning zich voor uitspreekt. 'Erkenning' van de doorwerking van de orgie van geweld, de oorlogen, de kampen en de trauma's van de afgelopen eeuw in volgende generaties door alle groepen en kampen heen is een belangrijke voorwaarde om steeds opnieuw te kunnen leren van het verleden en te voorkomen dat er opnieuw 'kampen' ontstaan. Dit Jubileum heeft mij op een prachtige en overtuigende manier duidelijk gemaakt dat de taak die Werkgroep Herkenning zichzelf gesteld heeft er nog niet op zit en dat Herkenning over de kwaliteiten beschikt om erkenning op een hoog niveau aan de orde te stellen.

Jeroen Saris, Amsterdam 29 november 2021

Reactie jubileumviering

Wat een fijne ervaring. De ontvangst was zo hartelijk. Eerst volgens de coronaregels. Daarna kregen we koffie met heerlijk gebak. Het toneelstuk was indrukwekkend en het pianospel, het was echt zo knap. Ik mocht in een rondetafelgesprek deelnemen, waarin prinses Beatrix aanwezig was. Ze was zo vriendelijk en toen ze wegging sprak ze mij nog persoonlijk toe. Mijn man zat in die tijd in een ander programma. Na een zeer smakelijke lunch, werd het programma voortgezet. Echt heel zorgvuldig. We mochten ook vragen stellen. Na afloop kreeg Jeanne Diele een ridderorde. Wel verdiend. We hadden een onvergetelijke dag. Hartelijk dank voor jullie inzet, om hier zo'n mooie dag van te maken.

*Met hartelijke groet,
Carla vd Kruijt-Iwema en Ger*

Theatervoorstelling 'Graven' door het Nieuw Utrechts Toneel

Stof tot overdenking

door Dick Kampman

Het 40-jarig jubileum van de Werkgroep Herkenning geeft mij achteraf nogal wat stof tot overdenking. Ik vond dat Tanja van der Woud een behoorlijk kritische inbreng had. In het bijzonder trof mij haar opmerking in de richting van ARQ Centrum'45, dat men er wel 40 jaar over gedaan had om te begrijpen dat ook wij misschien traumatische ervaringen hadden.

Ik heb in 2019 in "De Omdraaiing van het Schuldperspectief" (p. 67) ook aandacht besteed aan dit onderwerp. Ik schreef:

"PSYCHISCH LIJDEN TEN GEVOLGE VAN
NAOORLOGSERVARINGEN VAN KINDEREN VAN
NEDERLANDSE NATIONAAL-SOCIALISTEN

Gevolgen kunnen liggen op het terrein van concrete ervaringen van misdadig en kind onvriendelijk gedrag, uithuisplaatsingen en vormen van sociale uitsluiting. Ouders die uitgesloten werden uit families, verenigingen, beroepsgroepen, enz. Kinderen die identieke uitsluitingen ervoeren. Uit verhalen van betrokkenen kan men afleiden dat dit soort uitsluitingen vaak "levenslang" betekende.

Dit aspect dat een uitdrukkelijke sociale component heeft is beperkt, en gedragen door stereotypering, onderzocht door Tames (Besmette jeugd - Kinderen van NSB'ers na de oorlog; 2009). Matthée (Verzwegen levens - Vrouwen uit een fout gezin; z.j.) voert verhalen van een aantal van deze kinderen op, zonder op hun geschiedeniscontext uitdrukkelijk in te gaan. Alleen Van der Heijden (Kinderen van foute ouders - Hun verhaal; 2014) heeft op dit terrein meer context geleverd, zonder overigens uitgebreid op de positie van de ouders in te gaan.

Gevolgen kunnen liggen op een psychisch vlak. De publicaties van Vorst-Thijssen en De Boer (Daar praat je niet over - Kinderen van foute ouders en de hulpverlening; 1993) hebben een belangrijke rol gespeeld in het tot stand brengen van toegang tot de psychische hulpverlening op dit terrein. Maar de sterk psychologiserende benadering in de Werkgroep Herkenning en in de geestelijke gezondheidszorg is doortrokken van een ongunstig stereotyperend beeld van de rol van de "ouders". Op dit terrein blijft een enorme tekortkoming bestaan.

We mogen aannemen dat de betrokkenen, zowel ouders als kinderen, een PERMANENT HERNIEUWEND TRAUMATISCH BEWUSTZIJN hebben ontwikkeld over de verleden gebeurtenissen tijdens en na de bezetting 1940-1945 tot op heden. Dit permanent hernieuwend traumatische bewustzijn kan veel verschijningsvormen hebben.

Het kan de vorm aannemen van een bewuste ontkenning. Het kan de vorm aannemen van een onderlaag van het bewustzijn die niet tot het actuele bewustzijn wordt

toegelaten, maar die toch een uitsluitingssensitiviteit ontwikkelt. Het kan de vorm aannemen van een permanent belastend bewustzijn.

Alle vormen van dit permanent hernieuwende traumatische bewustzijn worden gevoed door ervaringen. Ervaringen waren in het verleden de concrete communicaties of afbrekingen van communicaties tussen betrokkenen en derden of groepen van derden. In het literaire genre van de verhalen van kinderen van Nederlandse nationaal-socialisten worden dit soort ervaringen regelmatig genoemd. Ervaringen zijn ook de waarneming van uitgeslotenheid die over de periode van de afgelopen 70 jaar voor betrokkenen hebben bestaan. Die uitgeslotenheid kan direct zijn, maar het kan ook indirect zijn in de vorm van het niet toegelaten worden met het eigen onderwerp in de publieke sfeer.

Ervaringen kunnen ook liggen op het terrein van de mediale nieuwsstromen (tv, radio, kranten, tijdschriften) die in het algemeen nog steeds gekleurd zijn door specifieke ongunstige beeldvorming ten aanzien van de Nederlandse nationaal-socialisten.

Het is plausibel om de mogelijkheid van een door omgevingsfactoren besmet bewustzijn en daaruit resulterende psychische uitvalverschijnselen aan te nemen. DSM (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) is daarvoor misschien een belangrijke bron. Oplossing is hier, voorzover er therapeutische hulp is geboden, veelal gevonden in individualiserende psychologische benaderingen. *Maar een werkelijke oplossing kan vermoedelijk slechts gevonden worden in een herziene beeldvorming (via onderwijs en media) en door erkenning van schendingen van mensenrechten, en in genoegdoening"* (Tot zover mijn citaat).

Na de oorlog gold: vrouwen werden van mannen gescheiden; kinderen werden van ouders gescheiden; de voorarresten waren niet aan termijnen gebonden; eigendommen werden voorafgaand aan enige rechtspraak geconfisqueerd. Dat lijkt veel op wat ook elders gebeurde, maar desalniettemin ben ik van mening dat onze trauma's inhoudelijk van een andere orde zijn dan die van de 'goede' oorlogsslachtoffers. Vervolgens denk ik dat de benadering van ARQ om die reden eigenlijk niet geschikt is voor ons als kinderen van Nederlandse nationaal-socialisten.

Bij de presentatie van ARQ had ik daar eigenlijk op moeten ingaan, maar dat lukte niet. Ik vond dat de omgeving daarvoor niet geschikt was.

Dick Kampman
Bottemaheerd 115
9737NC Groningen

Jubileum Stichting Werkgroep Herkenning

door Hendrik Jan Vermeulen (1968)

Toen ik mijn moeder (1937) naar aanleiding van het jubileum van Herkenning vertelde wat ik de afgelopen jaren zoal over mijn vaders oorlogsverleden te weten ben gekomen zei ze: “Als ik dat allemaal zo hoor, dan begrijp ik niets van zijn leven”. Mijn ouders zijn zo’n vijftien jaar na de oorlog getrouwd en blijkbaar heeft mijn vader (1925 - 2007) nooit *echt* met mijn moeder over zijn verleden gesproken. Ik werd getroffen door het verdriet dat ik in haar woorden hoorde. De man van wie ze hield en waar ze kinderen mee kreeg heeft haar niet volledig deelgenoot van zijn leven kunnen of willen maken.

Terugkijkend op het jubileum merk ik dat het mij heeft aangezet om opnieuw naar mijn vaders verhaal te kijken. Begrijp ik zijn keuze om zich op 17-jarige leeftijd voor het Vrijwilligerslegioen Nederland te melden? Begrijp ik de impact daarvan op zijn verdere leven? Dankzij het dossier dat in het archief Bijzondere Rechtspleging bewaard is gebleven ken ik in ieder geval de redenen die hij destijds heeft opgegeven en weet ik wat een aantal getuigen erover heeft gezegd.

Door het verhaal dat Erik Mul van het Nationaal Archief tijdens het jubileum vertelde besef ik hoe bijzonder dit eigenlijk is en welke mogelijkheden, naast uitdagingen, het openbaar maken van het archief Bijzondere

Rechtspleging biedt. Voor ons persoonlijk maar ook voor de samenleving als geheel. Ik voel hierin verbondenheid met alle anderen wiens familieverleden in het archief besloten ligt.

Begrijp ik ook wat mijn vaders verhaal voor mij betekent? Het raakte mij toen prof. dr. Van der Laarse ergens in zijn verhaal (leden van) de Waffen-SS *echt fout* noemde. En ook toen dagvoorzitter Mulder zei dat de (‘onze’) *ouders* niet fout waren, maar dat hun *keuze* fout was ontstond bij mij een innerlijk conflict.

Komt dit doordat ik (nog steeds) het gevoel heb dat ik mijn vader moet verdedigen? Of is het omdat ik vind dat we het denken in goed en fout moeten loslaten als we de verhalen en levens van degenen die aan ‘de andere kant’ stonden echt willen begrijpen en een gelijkwaardige plek in onze herdenkingscultuur moeten geven? Het jubileum heeft mij nieuwsgierig gemaakt naar hoe ik dit verder en in breder perspectief kan onderzoeken.

Het vooruitkijken naar Stichting Werkgroep Herkenning in de toekomst heeft mij geïnspireerd, en ik zou graag meedenken over de genoemde ontwikkelrichting naar een ‘centrum’ en verdere professionalisering van de organisatie. Ik ben daarbij benieuwd naar wat we voor de komende jaren als onze missie zien. Wat willen we volgende generaties meegeven en hoe kunnen we dat vormgeven? Daarbij vind ik het een mooie gedachte dat het verhaal *van* Herkenning tijdens een volgend jubileum meer *door* Herkenning wordt verteld.

Foto: Prive archief Hendrik Jan Vermeulen

Groningen, december 2021

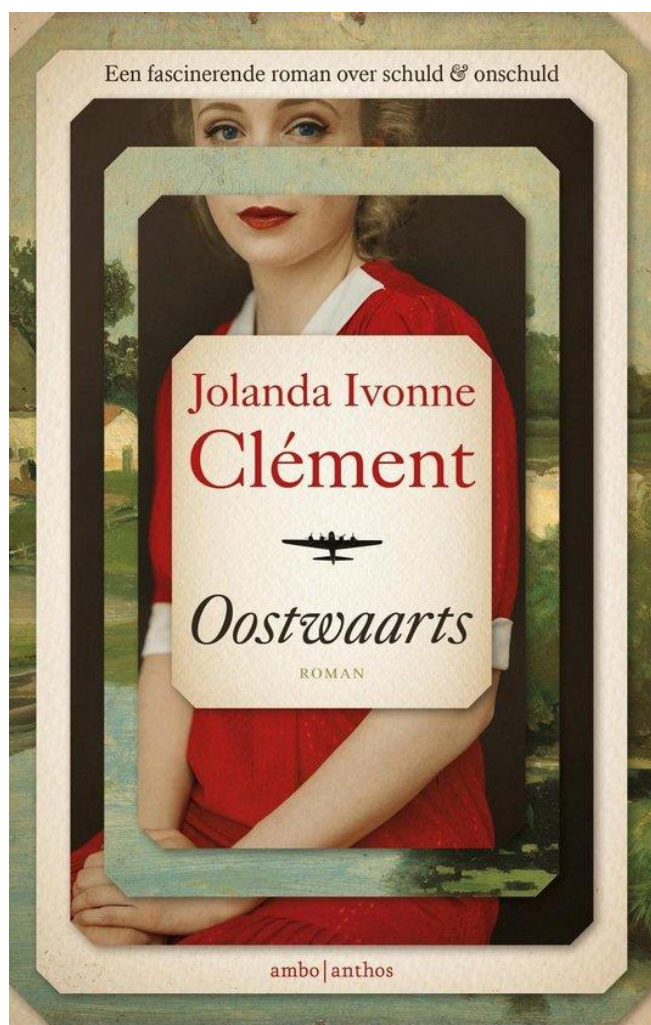
Prinses Beatrix in gesprek met donateurs

'Oostwaarts' door Jolanda Ivonne Clément

Een recensie door Cuny Holthuis-Buve

In dit boek wordt op zeer invoelbare en ook beklemmende wijze beschreven hoe de jonge Heindert zijn weg vindt in een familie vol geheimen. Waarom moeten hij en zijn moeder Suze steeds verhuizen? Wie is zijn vader? Langzaam maar zeker wordt hem duidelijk wat er aan de hand is en wat er tijdens de oorlog is gebeurd. Uiteindelijk komen moeder en zoon in Duitsland en vinden ze Heinderts vader, maar die staat niet direct te springen om een gezinshereniging. Een ervaring die veel vrouwen van Duitse militairen en hun kinderen hebben gehad.

Boekomslag. Uitgeverij ambo

Het verhaal leest als een trein en is zeer indringend. Jolanda Clément slaagt erin om onder de huid van Heindert te kruipen en in mindere mate ook onder die van Suze. Je voelt met hen mee: hoe Heindert de pesterijen op school moet ondergaan, hoe hij en zijn moeder nergens welkom zijn. Voor ons is duidelijk waarom, voor hem niet. Zijn enige vriend heeft regelmatig een blauw oog en wordt thuis kennelijk mishandeld, maar hij doet net of hij dat niet ziet. Als kind leg je niet dat verband. In het verhaal wordt ook regelmatig gewisseld tussen het perspectief

van Heindert en dat van Suze, dat maakt dat je als lezer je goed kunt inleven in de gevoelens van zowel moeder als zoon. Een bijzonder boek!

Naar aanleiding van Oostwaarts had ik een Zoomgesprek met de schrijfster. Jolanda schrijft zowel professioneel als voor haar plezier en ze voltooide in 2017 drie manuscripten. Daarvan was Oostwaarts de middelste en de eerste die de weg naar een grote uitgever vond. De aanleiding van het verhaal was het overlijden van haar stiefoma in 2017.

Tijdens de begrafenis vertelde een tante wat Jolanda 'kleinstedelijke heldenverhalen' noemt over deze stiefoma en de oorlog. Ze realiseerde zich dat dit de laatste keer zou zijn dat ze die verhalen uit eerste hand zou horen. Haar opa's en oma's spraken vaak over hun oorlogservaringen, vooral over hoe verschrikkelijk het was. Dat was met het overlijden van haar laatste oma nu voorbij. Ook realiseerde ze zich dat één persoon nooit ter sprake kwam: de overgrootvader aan moeders kant die actief NSB-lid was.

Er was ook nog oma waar ze nooit over spraken, de dochter van die NSB-er en de moeder van haar moeder. Jolanda heeft haar nooit 'oma' genoemd, maar 'mijn moeders moeder.' Heel afstandelijk en veelzeggend. Deze grootmoeder was aan het eind van de oorlog negen jaar en werd tijdens de internering van haar NSB-ouders in een tehuis opgenomen.

Daar heeft ze erg geleden, maar ook in haar verdere jeugd en als jongvolwassene. Haar vader was tijdens en ook na de oorlog zeer agressief. Hij heeft zowel de samenleving als zijn eigen kinderen (en kleinkinderen) geterroriseerd en blijvend getraumatiseerd. Dat geweld werkte door: ook zijn dochter werd gewelddadig naar haar kinderen en ze ontwikkelde op jonge leeftijd levens- en gezins ontwrichtende schizofrenie, waarbij ze waarheid niet meer van waan kon onderscheiden.

Het was erg lastig voor Jolanda om met haar moeder te praten over dit verleden, omdat zij natuurlijk ook onder het geweld van haar NSB-grootvader en zieke moeder heeft geleden. Toen Jolanda de familiedossiers in het CABR wilde gaan bekijken, stuitte dat ook dat op verzet. Daarnaast bleek haar moeder wel deels op de hoogte van de NSB geschiedenis en het geweld dat na de oorlog in het kindertehuis plaatsvond, maar zij heeft weer aan haar moeder moeten beloven daar nooit iets over te vertellen. Het familiegeheim ten voeten uit!

Jolanda realiseerde zich dat er sprake was van zowel transgenerationeel geweld en uitsluiting (de daders) als transgenerationeel trauma (de slachtoffers) en wilde Oostwaarts daarover laten gaan. Niet als een

familieverhaal – dat was door alle weerstand naar onderzoek niet mogelijk - maar als fictie.

In Oostwaarts zitten desondanks verhalen van haar familie verwerkt, met name de plaatsen en gebeurtenissen rond Kasteel Groeneveld in Baarn in het begin van het boek. Om beter inzicht te krijgen in de ervaringen van zg. moffenmeiden raadpleegde ze andere bronnen, waaronder die van de site van Herkenning.

Bijzonder is dat dit boek is opgenomen in de Canon van Nederland, onder het lemma Verhalen over de Tweede Wereldoorlog. Een groot compliment voor Jolanda! En ondanks de weerstand heeft haar moeder haar toch gecompimenteerd met 'Oostwaarts' en ze zei dat oma het ook mooi zou hebben gevonden. Jolanda heeft wel iets losgemaakt. Ze werkt inmiddels aan een tweede roman voor Ambo|Anthos, die zal in de zomer van 2022 verschijnen.

We zijn benieuwd!

Reactie Jubileumviering

Beste mensen,

Ik kon niet naar het jubileum komen, omdat ik geen QR-code heb. Ik heb me zeer bewust niet laten vaccineren. En daarom word ik buiten gesloten, worden mij allerlei vrijheden ontnomen, wordt de grondwet met voeten getreden. Ik vind dat zeer verontrustend en triest. In de jaren, dat mijn grootouders en vader lid waren van de NSB werd er ook een groep mensen buiten gesloten, werden hun vrijheden afgenomen, alleen omdat ze Joods waren. Er was een enorme propaganda, waardoor vele Nederlanders zich niet bewust waren wat er werkelijk aan de hand was. En dat gebeurt nu weer.

Jullie persoonlijk reken ik het niet aan. Het is de overheid, die deze maatregelen en regels bepaalt, maar dat was toen ook. Ik hoop, dat als er weer bijeenkomsten worden georganiseerd, dat ik zonder QR code mag komen.

Met vriendelijke groet, Els van Tol

Burgemeester Jan van Zanen en loco Commissaris Willy de Zoete in gesprek met donateurs

Jeanne Diele-Staal ontvangt een lintje van burgemeester van Zanen

Brief van een nichtje aan haar tante

Deze mooie brief van een nichtje aan haar tante kregen wij toegestuurd. Het laat zien hoe belangrijk het voor de volgende generaties is dat er wordt gesproken over wat er in de familie is gebeurd. En dat het nog niet makkelijk is om het foute verleden te accepteren!

'Ik heb zeker wat gehad aan ons gesprek. Fijn om met iemand te praten die geen "geheimen" heeft en gewoon in staat is vrij, zonder belasting, te praten. Nu ik jouw verhaal heb laten bezinken, is het best heel verdrietig om te merken dat jullie geschiedenis zich gewoon weer herhaalt in ons gezin. Ook wij zijn als gezin uit elkaar gevallen en praten niet over zaken die daadwerkelijk belangrijk zijn. Dit geldt voor zowel in het contact met mijn ouders als met mijn zus en jongste broertje. Jammer dat wij deze ballast niet af hebben kunnen schudden.

Ik vond het fijn om te zien dat jij in mijn ogen jouw familiegeschiedenis een plekje hebt gegeven. Een tante die rechtop staat, open is en niet gebukt gaat onder haar verleden. Ik zou dat anderen ook toewensen. Ik heb zeker interesse in de familiegeschiedenis. Ik wil ook zeker wel weten wat er allemaal heeft gespeeld zowel voor, tijdens als na de oorlog. Toch is dit gevoel dubbel, want als ik eenmaal weet wat er allemaal is gebeurd, kan ik er niet meer om heen. Maar ik weet ook dat het een deel van mijn geschiedenis is en mij gemaakt heeft tot wie ik ben.

En vooral om deze reden zou ik inderdaad wel meer willen weten.

Landelijke Gespreksgroep Herkenning

Door de Corona regels hebben wij een tijd moeten wachten om echt te kunnen beginnen met onze gespreksgroep. In juli zijn wij gestart met een landelijke gespreksgroep. Dit keer onder begeleiding van Martijn Groenveld en Lenie Degen in Duivendrecht.

Veilige plek

In de gespreksgroep gaat het om de gezamenlijke Problematiek van kind / kleinkind te zijn van ouders die een verkeerde politieke keuze maakten, een keuze die het leven van hun kinderen sterk bepaalde.

De gespreksgroep is vooral een veilige plek waarin vertrouwen ontvangen en gegeven wordt. Het geeft een vertrouwd gevoel van erbij horen, welkom te zijn, ik mag er bij horen, ik doe ertoe. De deelnemers ervaren het als heel waardevol om de ander te kunnen steunen. Sommigen ervaren het als 'thuiskomen', door met gelijkgestemden te zijn.

Verbondenheid

In deze veilige ruimte is er aandacht voor het verhaal van alle groepsleden en daardoor ook voor hen als persoon. Heel belangrijk is dat er geen beoordeling aan vast zit, dat het verhaal is zoals het is en geaccepteerd wordt. Het geeft verbondenheid met elkaar doordat de anderen met dit specifieke thema oprecht naar je luisteren, wat men in het leven meestal nog niet zo heeft ervaren.

Herkenning

Herkenning van elementen van het eigen verhaal in dat van een ander werkt bevrijdend: 'Mijn verhaal klopt dus wel', ik heb het niet gefantaseerd. Dat geeft zekerheid, ruimte en rust. Sommige verhalen raken aan een pijnpunt of roepen emoties op. De groep kan ook tot steun zijn bij actuele problemen van de groepsleden vanuit de verbondenheid die men met elkaar heeft.

Wilt u meedoen?

Mocht u als donateur met een nieuwe gespreksgroep mee willen doen dan horen wij dat graag. Graag zo snel mogelijk opgeven bij ons secretariaat per e-mail via secretariaat@werkgroepherkenning.nl of bellen naar de hulplijn 06 330 57 003.

Lezingen en forumdiscussie

Prof.dr. Rob van de Laarse, UvA

Joke van Bokkem, ARQ Centrum '45

Dagvoorzitter Dirk Mulder

Het publiek

Van links naar rechts: Joke van Bokkem, Rob van der Laarse, Erik Mul, Lenie Degen en Joy Oonk

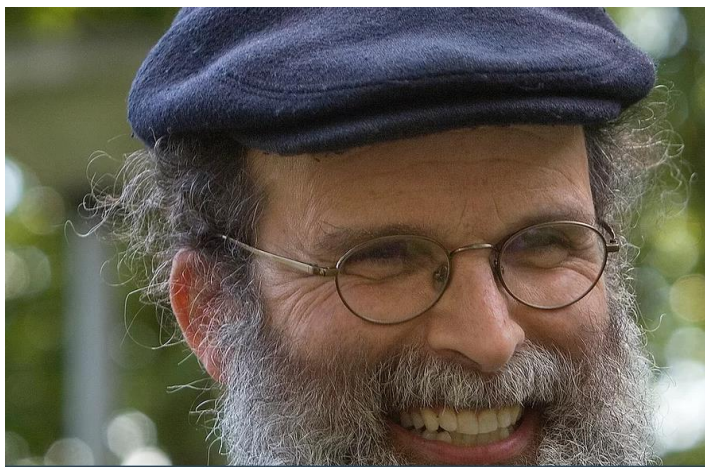
Workshop 'Van Daar naar Nu' op 24 oktober

In januari 2020 heeft Psychiater, Fedia Jacobs ons kennis laten maken met zijn workshop 'Van Daar naar nu', voor een beter contact tussen slachtoffers en hun naasten.

In de workshop gaan deelnemers aan de slag met opstellingen van poppetjes op tafel, die een dieper inzicht geven in de ervaring van familierelaties en het oorlogsverhaal.

Door de Corona regels was het niet eerder mogelijk een nieuwe workshop te organiseren.

De tweede workshop van psychiater dhr. Fedia Jacobs, vond plaats op zondag 24 oktober 2021 in Duivendrecht. Als begeleider en organisator van deze dag geef ik mijn impressie weer.

Fedia Jacobs beschouwt zijn belangrijkste ideaal als het verbeteren van de band tussen naasten en van de contact van de mens met zichzelf.

Dit keer was de workshop in een ruimte van een Galerie tussen de beelden en de schilderijen, in Duivendrecht. Er waren 10 deelnemers. De werkvormen op deze dag waren interactieve lezingen, schrijfp opdrachten en deze uitwerken met elkaar in kleine groepjes.

De dag startte met een inloop, koffie en thee en iedereen kon de ingang-enquête invullen over onze persoonlijke doelen en verwachtingen puur voor zichzelf. Ook was er een persoonlijke bezinningsronde waarbij iedereen werd uitgenodigd iets voor zichzelf op te schrijven. Bijvoorbeeld wat betekent het voor jou; kind of kleinkind te zijn van. En bij welke gelegenheid voel ik dat het meest?

Tijdens de introductie werden de verwachtingen van de dag met elkaar gedeeld. Na een korte pauze gaf Fedia een interactieve lezing. De uitwerking van de lezing via opstellingen met de poppetjes op tafel, volgde na de lunch.

In kleine groepjes werd er gewerkt aan: 'mijn ouder/grootouder was fout in de oorlog'. Hoe zit dit voor mij in elkaar? Hoe ga ik om met deze betekenis?

Na de pauze was er weer een uitwerking met elkaar. Nu gingen wij met elkaar op onderzoek uit. Wat valt er aan te doen? Vind ik het oké zoals het nu is? Of zou ik iets (in mijzelf) willen veranderen? Zo niet, hoe helpt mij dat? Hoe geef ik daar vorm aan? Zo ja, wat zou ik voor mijn huidige situatie voor mijzelf in de plaats willen hebben? En hoe geef ik daar vorm aan? Zou ik mij tot dit familielid liefdevol kunnen verhouden?

Hierna volgde een tweede bezinningsronde, waarin alle deelnemers voor zichzelf konden opschrijven wat deze dag voor hen heeft gebracht. Aan het einde van de middag was er in de groep een eindevaluatie. Reacties die er van de deelnemers kwamen waren merendeels positief zoals: er was veel openheid, vertrouwdsheid en voldoende veiligheid. In intimiteit werden vele verhalen en ervaringen met elkaar gedeeld. Gevoelens en emoties werden geuit. Opvallend was dat er zo goed naar elkaar werd geluisterd. Dat je mag zijn wie je bent! Herkenning was er volop en een openbaring om te zien via de poppetjes te zien waar ik nu sta. Alle deelnemers gaven aan met een gevoel van tevredenheid en voldoening huiswaarts te gaan. Zeker voor herhaling vatbaar.

Wie graag een workshop van Fedia mee wil maken: geef je op bij ons secretariaat@werkgroepherkenning.nl

Lenie Degen, December 2021

Michael Schuling stelt zich voor

Ik ben Michael Schuling, 49 jaar, woonachtig in Voorburg en sinds kort neem ik een aantal taken over van de huidige websitebeheerder van Frans ten Veen. In het dagelijks leven ben ik werkzaam als scrummaster en productowner binnen de IT van de Hulpverlening van de ANWB. Hier werk ik sinds 2000 en heb ik verschillende functies bekleedt. Naast mijn huidige functie ben ik door Directie ANWB en Ondernemingsraad aangesteld als vertrouwenspersoon.

Mijn vader is een kind van een Duitse soldaat en geboren in een Lebensborn kliniek in Steinhöring. Mijn grootmoeder had in 1940 een korte relatie met de Duitse soldaat. Sinds het overlijden van mijn moeder op 1 mei 2020 ben ik op zoek gegaan naar informatie over mijn Duitse grootvader. De resultaten van mijn zoektocht beschrijf ik in mijn blogs en via mijn website.

Via deze website wil ik ook anderen inspireren en aanmoedigen om op zoek te gaan naar informatie over het verleden.

Het is voor mij een eer dat ik iets kan doen als kleinkind. Ik hoop een mooie bijdrage te kunnen leveren aan Stichting Werkgroep Herkenning.

Meer weten over mijn zoektocht? Zie ook:

<https://michaelschuling.wixsite.com/zoektocht>

Oproep: GASTSPREKER. “Geef oorlog een gezicht”

door Herman Schouten

Uw gezicht wel te verstaan. En daarmee ook de namen en gezichten van de dierbaren waarover u vertelt in de klas. Opdat de herinnering levend blijft én zodat jongeren leren dat oorlog gaat over écht, gewone mensen.

Docenten noemen vaak dat het ‘persoonlijke’ van de vertelling zo uniek en indrukwekkend is. Daarnaast vinden zij ook dat de kracht van gastlessen zit in het ‘ontmoeten’. Misschien is dat wel de essentie: een persoonlijke ontmoeting. En die essentie mag volgens docenten het liefst zo puur mogelijk opgediend worden.

Veel gastsprekers zijn ooggetuigen van de Tweede Wereldoorlog. Onder hen bevinden zich overlevenden van concentratiekampen, verzetsdeelnemers, onderduikers en burgeroorlogsgetroffenen. Maar ook gastsprekers uit het voormalige Nederlands-Indië. Of veteranen die zijn ingezet in conflictgebieden of deelname aan vredesmissies. Daarnaast zijn er kinderen van politieke foute ouders.

Momenteel zijn er 211 gastsprekers actief. Van Joodse afkomst 50% of wel 106 gastsprekers. Werkgroep Herkenning heeft vijf gastsprekers.

Bij het Landelijk Steunpunt Gastsprekers WOII – Heden komen veel verzoeken uit het onderwijs binnen. Het Steunpunt ontvangt steeds vaker een verzoek naar een spreker ‘kind van foute ouders’.

Donateurs van Werkgroep Herkenning die als gastspreker willen fungeren kunnen contact opnemen met ‘Herinneringscentrum Kamp Westerbork’ via steunpunt@kampwesterbork.nl of 0593 59 26 00.

etwerk Oorlogsbronnen onderzoekt in het project 'Collaborateurs online' hoe persoonsgegevens van collaborateurs uit WOII online beschikbaar kunnen komen. Vanwege de privacywetgeving vraagt dit om een zorgvuldige afweging van belangen. Met dit symposium start de discussie over wat mogelijk en wenselijk is.

Op 12 oktober jl. was er in het gebouw van de Koninklijke Academie van Wetenschappen in Amsterdam een symposium van het project Oorlogsbronnen over dit onderwerp. Herkenning was daarvoor uitgenodigd en daarom heeft het bestuur van te voren aan de donateurs een aantal vragen gesteld: Hoe kijkt u aan tegen de ontwikkeling dat erfgoed van foute Nederlanders (zoals brieven / dagboeken en dossiers) digitaal doorzoekbaar wordt? Welk voordelen ziet u? En welke nadelen vreest u? 27 donateurs hebben hierop gereageerd en deze reacties hebben wij geanonimiseerd verwerkt in een document voor het symposium.

Wat kwam er aan de orde in het symposium?

Programma manager en dagvoorzitter Puck Huitsing vroeg zich af of je wel alles online moet willen zetten.

En wat zijn de thema's waarover we het dan moeten hebben?

Als eerste kwam historicus en onderzoeker Edwin Klijn in beeld, hij richt zich op de digitalisering van het CABR en gaf een overzicht van wat er nu al allemaal online is te vinden:

- Oorlogsaffiches zoals nationaal socialistische affiches,
- Boekjes, brochures ed. Klijn liet daar veel voorbeelden van zien
- al sinds 20 jaar zijn er 'beladen archieven' bijv. over grote rechtszaken tegen bekende foute Nederlanders.
- sinds 2010 zijn alle nationaal socialistische kranten bij de Koninklijke Bibliotheek geheel doorzoekbaar, inclusief foto's en persoonsgegevens.
- Sinds 2018 staan veel nationaal-socialistische foto's en films online

In 2021 zijn meer beladen archieven openbaar gemaakt en er zal nog veel komen door nieuwe digitale ontwikkelingen. Als voorbeeld van het belang daarvan noemde Klijn dat je weliswaar alles kunt vinden in een archief, maar dat het belangrijk is dat je dat ook kunt koppelen aan andere archieven waardoor je een heel overzicht van het leven van een persoon kunt maken. Ook historicus Bas Kromhout ging daar later in de middag op in.

Vervolgens ging **Marianne Loeff** in op de ethische en juridische consequenties van het online zetten van archieven. Haar verhaal is voor ons van groot belang en ik geef het dan ook uitgebreid weer. De reacties van onze donateurs hebben wij ook in de discussie ingebracht. Loeff startte met het uitgangspunt van de (reeds overleden) journalist en verzetsstrijder Boebi Brugsma: 5% van de Nederlanders zat in het verzet, 5% collaboreerde en 90% zat thuis te hopen dat het snel over zou gaan! Zij ging uit van de volgende onderzoeksvragen:

1. Is het juridisch toegestaan en ethisch wenselijk dat iedereen online inzage heeft in persoonsgegevens van overleden, in WOII collaborerende, Nederlanders?
2. Wat zijn de persoonlijke gevolgen voor nabestaanden en slachtoffer?
3. Wat zijn de maatschappelijke gevolgen van het gesloten houden van deze archieven?

Juridisch gezien is het openbaar maken van archieven met persoonsgegevens over overleden personen op grond van de AVG (de Algemene Verordening Gegevensbescherming) en de Archiefwet in principe niet toegestaan als het gaat om bijzondere en strafrechtelijke persoonsgegevens. Maar er is een uitzondering als het gaat om het algemeen belang als grondslag voor verwerking, Dit geldt met name voor het verstrekken van specifieke informatie over het politiek gedrag onder voormalige totalitaire regimes, over genocide, misdaden tegen de menselijkheid, met name de Holocaust, of over oorlogsmisdaden.

De privacyrechten van nabestaanden zijn een grijs gebied waarover weinig jurisprudentie is. Uit een paar uitspraken van rechters blijkt dat het belang voor de samenleving om de geschiedenis te kennen zwaar weegt.

Vervolgens gaat Loeff in op de ethische argumenten voor en tegen de online beschikbaarheid.

Tegenargumenten vanuit het perspectief van de nabestaanden zijn o.a.

- Brengt de soms zware trauma's uit het verleden weer tot leven, respecteer dat.
- Vooral 1e generatie nabestaanden van collaborateurs (KFO) zijn het zwaarst getroffen (geboren tussen 1938-1948)
- Zal het goed/fout denken weer stimuleren
- Angst voor ontdekking

- Niet steeds herinnerd worden aan de oorlog
 - Zwijgcultuur tot op vandaag niet voor niets
 - Men zal hen weer met de vinger nawijzen (verschil dorp/stad) en het gevaar van een vindbare achternaam
- Argumenten vóór zijn ondermeer:
- Werkt helend als feiten in de context en niet-moraliserend worden gebracht
 - Goed/fout denken zal nuanceren door kennis van feiten die nuances bieden
 - Bevrijding door openheid
 - Betrek oorlog op het heden, leer ervan, zie bv groeiend antisemitisme & discriminatie
 - Ontkennen en zwijgen maakt probleem groter
 - Oorlogsmisdaden zijn al bekend, lichtere zaken juist onbekend, opluchting bij nabestaanden.

Tegenargumenten vanuit het perspectief van de samenleving:

- Angst voor meer polarisatie in samenleving door openbaarheid van feiten
- Oorlogsgeschiedenis liever met de mantel der liefde bedekken

En argumenten vóór:

- Huidige generaties hebben recht op betere kennis van de oorlog
- Kleine persoonlijke verhalen uit archieven zeggen meer dan een algemeen verhaal
- In archieven vind je feiten, los van geruchten
- Enorme verrijking geschiedschrijving door digitaliseren en openbaar maken
- Opfrissen collectieve geheugen van Nederland
- Collectieve verwerking van verleden
- Zoektocht naar 'waarom': - wat betekent een oorlog - hoe ontstaat extremisme?

De conclusie van Mevrouw Loeff was dat er altijd belangenafweging nodig is, maak die expliciet en actueel. En weeg naast het belang van nabestaanden ook het maatschappelijk belang.

Tenslotte: geef feitelijke context bij oorlogsarchieven en bestrijd clichés.

Als afsluiting geeft ze ideeën hoe om te gaan met de dilemma's en ze bekijkt die vanuit verschillende perspectieven.

De verstrijkende tijd werkt in het voordeel en ook het langzamerhand openen van de archieven.

Het verhaal van de collaboratie moet verteld worden en uit de taboesfeer gehaald en zonder de clichés hierover. De nabestaanden van collaborateurs en vervolgd moeten erbij betrokken worden.

Start bijv. met online zetten van 'minder beladen' oorlogsarchieven en ook in plaatselijke archieven zijn er gradaties van 'minder en meer beladen' dossiers.

Ze heeft ook nog een aantal praktische maatregelen voor de uitvoerders om te zorgen dat het online zetten zorgvuldig verloopt.

De dagvoorzitter deelt tenslotte mee dat Loeff een voorstel zal maken voor een ethische commissie die dit proces van online zetten gaat begeleiden. Ook Herkenning wordt daarbij betrokken.

Er waren nog drie sprekers: **Dirk Luyten van het Belgisch Rijksarchief, Timo de Rijk van het Design museum in Den Bosch en Bas Kromhout redacteur van het Historisch Nieuwsblad.**

Luyten vertelde over het boek "Was opa een nazi?" dat geschreven is om het mogelijk te maken dat het publiek zelf aan de slag kan gaan met de archieven waar de dossiers van foute Belgen liggen. Het belang hiervan is dat mensen zelf een oordeel vormen op basis van de bronnen. Het boek is een soort toolbox waarmee je leert bronnen te bekijken en het geeft je een wegwijzer naar de relevante archieven. Hoewel de Belgische situatie anders is dan de Nederlandse (toegang tot de dossiers is daar heel lastig) zou zo'n toolbox ook hier handig zijn.

Luyten memoreerde dat er vooral veel vraag van kleinkinderen is naar wat er is gebeurd, heel herkenbaar! Timo de Rijk besprak de ervaringen met de tentoonstelling Design in het Derde Rijk een jaar geleden. Nazi design blijkt onder academici goed te bespreken, ook bij colleges. Maar voor het museum publiek is dat wat anders. Een dilemma was of je dit wel moest doen, bovendien is de synagoge tegenover de ingang van het museum!. Hij heeft die erbij betrokken en dat werkte goed.

Opzet van de tentoonstelling was om eerst een film te laten zien en dan pas bezoekers naar de tentoonstelling te laten gaan. Hij wilde alles laten zien, maar juist niet zoals de Nazi's het lieten zien. Er is veel debat geweest of dit wel de juiste plek was en of een museum dit mag doen. Mag je het slechte tonen? Er bleef veel onbegrip, maar daartegenover stonden 130.000 bezoekers, die zeer geïnteresseerd waren.

Bas Kromhout tenslotte ging in op het belang van biografische bronnen zoals het CABR voor historici. Die staan te watertanden als dit makkelijk doorzoekbaar wordt!

Er komt dan de mogelijkheid om biografieën te schrijven over belangrijke mensen uit WOII, maar ook individuele levensverhalen. En wat te denken van groeps-biografieën bijv. over de WA.

Bij collaboratie speelden persoonlijke netwerken vaak een grote rol. Je kunt bij het CABR alleen dossiers opvragen van personen waar je een naam van hebt. Maar er is nog veel meer te ontdekken. Zo was het isolement van foute Nederlanders niet zo intens als we denken, collaborateurs waren vaak onopvallende burgers en er werd op straat en buurnivo met anderen samengewerkt. En interessant is ook om te kijken naar verschillen in berechting en straf.

Een boeiende bijeenkomst en u kunt die nog steeds online bekijken op Youtube via Symposium Beladen Archieven online, juridisch en ethisch bezien.

Hou-Zee

Dreggen in de beerput van
een nationaalsocialistische familie.

door Rob Pijpers

Anders dan het na de bevrijding van Nederland graag omarmde geschiedbeeld wil, vormden de leden, van de NSB en haar nevenorganisaties zowel voor als tijdens de oorlogsjaren vaker wel dan niet juist de 'ruggengraat' van de maatschappij.

Evenmin vormden deze NSB'ers een van de rest van de maatschappij strikt afgescheiden 'foute' enclave. In brede kringen van 'arisch' Nederland en ook bij de zelfbenoemde Joodse elite zoals belichaamd in de Joodse Raad, zetten na de Duitse inval in 1940 aanpassing en collaboratie de toon en effenden het pad voor de deportatie van honderdduizend Joodse-Nederlanders.

Na de oorlog werd door NSB'ers veelal gezwegen over hun vroegere doen en laten, ook en met name tegenover hun nazaten.

De auteur, afkomstig uit war door naoorlogse Bijzondere Rechtspleging als een 'doorgewinterd NSB-milieu' werd getypeerd, ontrafelt in dit heel persoonlijk opstel het oorlogsverleden – en de nasleep daarvan – van zijn familieleden, die vanaf de oprichting van de NSB begin jaren dertig hun ziel en zaligheid in 'de beweging' staken en na 'Dolle Dinsdag' in september 1944 de wijk namen naar het beminde buurland van Führer Adolf Hitler.

Hij schildert een onthutsend en ontluisterend tijdsbeeld van het toenmalige Nederland en legt tevens de sociaalhistorische en psychologische wortels van de 'fascistische' mentaliteit bloot.

Rob Pijpers

Hou-Zee!

Dreggen in de beerput van
een nationaalsocialistische familie

Boekomslag Hou-Zee!

Boekomslag Hermann Johannes Conring

Herman Johannes Conring.

Trouw aan een misdadig systeem

door Alie Noorlag

Begrafenis

'Herr, du bist unsere Zuflucht für und für (Psalm 90).

Wir nehmen Abschied von unserem sehr geliebte Mann, Vater, Schwiegervater, Groß- und Urgroßvater dr. Jr. Hermann Conring, Landrat a.D. Er starb in 95. Lebensjahr.'

Deze advertentie stond op 11 februari 1989 in de *Ostfriesische Zeitung*. De afscheidsdienst van Hermann Johannes Conring vond plaats op 15 februari 1989, om 13.30 uur, in de Evangelische-Reformierte Kirche in Weener (Duitsland). Na de dienst volgde een kleine groep rouwende mensen de kist met het stoffelijk overschot naar de begraafplaats bij de kerk. Conrings vrouw Elisabeth, en de kinderen Gesa, Aldegunde, Rembert, Warner, Enno en Frouwa en hun gezinnen waren bij de teraardebestelling aanwezig.

Verder waren er nog enkele goede vrienden. Er werden geen condoleances en redes aan het open graf gehouden, wat wel gebruikelijk is. De familie wilde kennelijk geen ophef, want Conring was bij leven een omstreden figuur, Wel prees de *Landkreis Leer* in de *Ostfriesische Zeitung* de grote inzet en vakkennis van Conring: "Wir sind dem Verstorbenen für seine Verdienste an den Landkreis Leer dankbar."

De Oostfrieze HERMANN JOHANNES CONRING was een Duitse jurist die de jaren 1940 – 1945 fungeerde als gedelegeerde van de Duitse bezettingsmacht in de provincie Groningen. Hij werd ervan beschuldigd in de hoedanigheid van *Beauftragte* van Seyss-Inquart meegewerkt te hebben aan het plan om de Nederlandse staat op te heffen. Ook werd Conring ervan beschuldigd de Joden

in de provincie Groningen te hebben vervolgd en standrechtelijke executies te hebben laten uitvoeren bij de April meistaking in 1943. Conring was in de jaren voor de Tweede Wereldoorlog *Landrat* in de Oostfrieze *Landkreis Leer*. Inn de naoorlogse jaren zette Conring zich in als *CDU-Bundestag Abgeordnete* in voor landbouw, kustbeveiliging en de waterhuishouding in Oost-Friesland.

Herman Schouten

Informatie over Stichting Werkgroep Herkenning

Secretariaat

Rijksstraatweg 193
1115 AR Duivendrecht
E-mail: secretariaat@werkgroepherkenning.nl
Adreswijzigingen graag doorgeven aan het secretariaat

Telefoon Herkenning en Landelijke hulptelefoon

06 33057003

Bestuur

Lenie Degen, waarnemend voorzitter en bestuurslid
hulpverlening
Jeanne Diele-Staal, secretaris en portefeuillehouder
hulpverlening
Herman Schouten, penningmeester
Frans ten Veen, webmaster en ondersteuner bestuur
Rosanne Buis, bestuurslid communicatie en eindredacteur
NieuwsBulletin

Redactie Bulletin

Rosanne Buis
Secretariaat@werkgroepherkenning.nl

Foto's voor en achterkant

Hans Janssen

Website

Voor het laatste nieuws over activiteiten van de Werkgroep Herkenning en over andere zaken die voor de doelgroep van Herkenning van belang kunnen zijn.
www.werkgroepherkenning.nl

Bankrekening nr.: NL24 INGB 0005 285797

Minimum donatie € 25,-

Jarenlang hebben wij het bedrag van de jaarlijkse minimale donatie aan stichting Werkgroep Herkenning niet verhoogd, maar nu zijn we genooddaakt om het bedrag van € 20,- naar € 25,- te verhogen voor donateurs die alle informatie per mail krijgen. De redenen daarvoor zijn de noodzakelijke veiligheidsmaatregelen die wij hebben genomen naar aanleiding van de invoering van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG).

Wilt u het NieuwsBulletin per post ontvangen, dan verzoeken wij u om € 15,- extra over te maken als tegemoetkoming in de porto- en drukkosten.

Wij hopen dat u hier begrip voor heeft en mocht u betalingsproblemen hebben, neemt u dan gerust contact op met onze penningmeester Herman Schouten via herman.schouten@werkgroepherkenning.nl of via 038 4582224.

Inzage dossiers CABR

Het is voor verwanten/nabestaanden mogelijk om bij het Nationaal Archief in Den Haag een dossier van een familielid in te zien in het Centraal Archief van de Bijzondere Rechtspleging. Daar zijn echter voorwaarden aan verbonden. Voor meer informatie kunt u het secretariaat bellen of mailen.

Uw bijdrage

De redactie bekijkt binnengekomen stukken op: leesbaarheid, consistentie, lengte van de tekst in verhouding tot de beschikbare ruimte. Indien nodig wordt met de schrijver van de tekst overleg gepleegd. De inhoud van de stukken mag niet strijdig zijn met de doelstellingen van Herkenning. Als een bijdrage van iemand wordt opgenomen, geldt dat de redactie voor de inhoud ervan geen verantwoordelijkheid draagt.

Privacy verklaring

Stichting Werkgroep Herkenning

Sinds 25 mei 2018 is de AVG, de Algemene Verordening Gegevensbescherming van kracht. In verband hiermee heeft Herkenning een privacyverklaring opgesteld. Deze vindt op onze website www.werkgroepherkenning.nl. In de privacyverklaring staat onder meer welke persoonsgegevens wij verwerken, met welk doel, hoe lang wij persoonsgegevens bewaren en hoe wij persoonsgegevens beveiligen. Mocht u hierover vragen hebben, dan kunt u hiermee uiteraard terecht bij ons secretariaat.

COLOFON

Het Bulletin is een uitgave van Stichting Werkgroep Herkenning. Het doel van de Werkgroep is het bevorderen van hulpverlening aan hen die in hun persoonlijk en/of maatschappelijk leven moeilijkheden ondervinden, doordat een of beide (groot)ouder(s) aan de kant van de bezetter stond(en) dan wel tot de bezetter behoorde(n) en het bekendheid geven aan de problematiek van deze groepering.

De Werkgroep is niet verbonden aan enige politieke partij, levensbeschouwelijke stroming of kerkelijk genootschap. De Werkgroep distantieert zich nadrukkelijk van elke vorm van of sympathie voor (neo)fascisme en (neo)nazisme.

© Stichting Werkgroep Herkenning

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Stichting Werkgroep Herkenning.